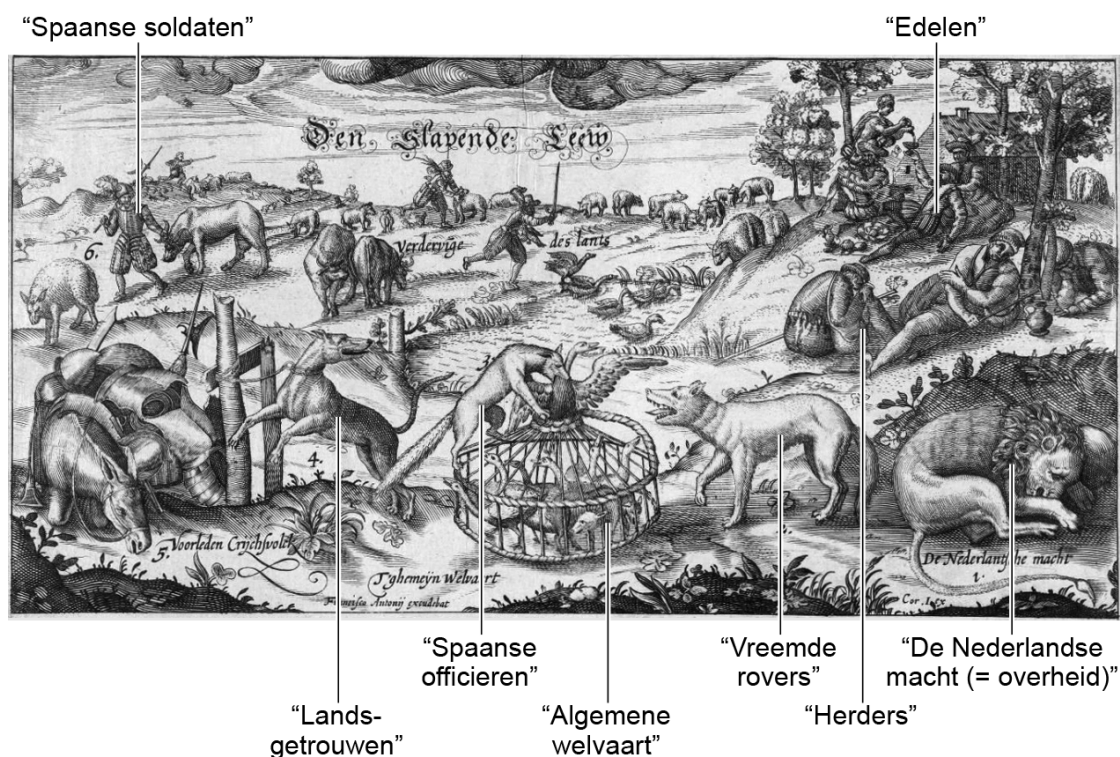

Vroegmoderne tijd

bron 5

Een Nederlandse prent over het jaar 1567 met als titel *De slapende leeuw*:

bron 6

Economische cijfers van omstreeks 1650:

Franse export naar de Republiek		Franse import uit de Republiek	
Goederen	Waarde	Goederen	Waarde
wijn	6.193	wollen stoffen	6.890
graan en noten	3.450	parfumerieën	3.193
zout	2.489	suiker en snoepgoed	1.885
linnen stoffen	1.583	juwelen	1.835
overige goederen	1.986	linnen	1.700
		metalen (ijzer enz.)	1.500
		wapens en munitie	1.235
		kleurstoffen	1.035
		overige goederen	2.172
totaal	15.701	totaal	21.446

Toelichting:

Alle getallen zijn in 1000 Franse ponden.

bron 7

In 1774 stelt de politicus Thomas Jefferson voor om namens de Amerikaanse kolonies een verzoekschrift te schrijven aan de Britse koning:

Dat zijne majesteit moge begrijpen dat we reden hebben dit te verwachten wanneer hij erbij stilstaat dat hij niet meer is dan de hoogste dienaar van het volk, aangesteld door de wet, en met duidelijk afgebakende bevoegdheden, om te assisteren in de werking van de grote overheidsmachine, die ten behoeve van hen is ingesteld en bijgevolg ook onder hun toezicht staat. (...) Om hem eraan te herinneren dat onze voorouders, voordat ze naar Amerika emigreerden, vrije inwoners waren van de Britse gebieden in Europa en een recht bezaten dat de natuur aan alle mensen heeft gegeven: om het land waar zij toevallig, niet door een bewuste keuze zijn gevestigd, te verlaten en op zoek te gaan naar nieuwe leefgebieden; en daar nieuwe samenlevingen te vestigen, onder wetten en regels die naar hun idee het meest het algemene geluk bevorderen.

Moderne tijd

bron 8

In mei 1891 schrijft paus Leo XIII in de encycliek (een brief aan de gelovigen) *Rerum Novarum* (over nieuwe zaken):

Geef acht ook op het geestelijk heil, op de godsdienstige belangen van uw werklieden; u bent verplicht hun de tijd te laten voor hun godsdienst oefeningen; u mag hen bij hun arbeid in uw dienst niet blootstellen aan verleiding en zedelijke gevaren; u mag de zin voor huiselijkheid en spaarzaamheid bij hen niet laten verstikken; het is onrecht, als u hen met meer arbeid belast dan hun krachten toelaten, of verrichtingen van hen vordert, tegen welke hun leeftijd of hun kunne [sekse] zich verzet.

bron 9

Wilhelmina Drucker schrijft in 1892 in haar brochure *Een woordje aan de vrouwen van Nederland*:

Elke keer dat ik een stomdronken kerel tegen een muur of brugleuning zie vallen of in zichzelf vloekend voortwaggelen, zeg ik tot mijzelf: zie, dát kan voogd zijn (...), dát vertegenwoordigt de waarheid, terwijl de vrouw, die tobt en zwoegt en werkt om haar familie brood te verschaffen, of dagen en nachten blokt om kennis te vergaren, verre beneden zulke [mannen] staat.